תנ״ך · אחרונים · מצודת ציון · כתובים

מצודת ציון על קהלת

רבי דוד אלטשולר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מצודת ציון על קהלת

רבי דוד אלטשולר

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מצודת-ציון-על-קהלת/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611160902 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 6
פסוק א 6
פסוק ב 6
פסוק ג 6
פסוק ה 6
פסוק ו 6
פסוק ח 6
פסוק ט 6
פסוק י 6
פסוק יב 6
פסוק יג 6
פסוק יד 7
פסוק טו 7
פסוק טז 7
פסוק יז 7
פרק ב 7
פסוק א 7
פסוק ב 7
פסוק ג 7
פסוק ה 7
פסוק ו 7
פסוק ח 8
פסוק ט 8
פסוק י 8
פסוק יא 8
פסוק יב 8
פסוק יד 8
פסוק טו 8
פסוק כא 8
פסוק כב 8
פסוק כה 9
פסוק כו 9
פרק ג 9
פסוק א 9
פסוק ב 9
פסוק ד 9
פסוק ה 9
פסוק ז 9
פסוק י 9
פסוק יא 9
פסוק יג 9
פסוק יז 9
פסוק יח 9
פסוק יט 10
פרק ד 10
פסוק א 10
פסוק ב 10
פסוק ג 10
פסוק ד 10
פסוק ה 10
פסוק ו 10
פסוק ט 10
פסוק י 10
פסוק יב 10
פסוק יג 11
פסוק יד 11
פסוק טו 11
פסוק יז 11
פרק ה 11
פסוק א 11
פסוק ה 11
פסוק ו 11

פסוק ז 11
פסוק ט 12
פסוק י 12
פסוק יד 12
פסוק טו 12
פסוק טז 12
פסוק יח 12
פסוק יט 12
פרק ו 12
פסוק א 12
פסוק ג 12
פסוק ה 12
פסוק ז 12
פסוק ח 13
פסוק י 13
פרק ז 13
פסוק ו 13
פסוק ז 13
פסוק ח 13
פסוק ט 13
פסוק יג 13
פסוק יד 13
פסוק טז 13
פסוק יז 13
פסוק יח 13
פסוק כג 14
פסוק כה 14
פסוק כו 14
פסוק כז 14
פסוק כח 14
פרק ח 14
פסוק א 14
פסוק ב 14
פסוק ג 14
פסוק ה 15
פסוק ו 15
פסוק ח 15
פסוק י 15
פסוק יא 15
פסוק טו 15
פסוק יז 15
פרק ט 15
פסוק א 15
פסוק ב 15
פסוק ז 16
פסוק י 16
פסוק יא 16
פסוק יב 16
פסוק יד 16
פסוק טו 16
פסוק יז 16
פסוק יח 16
פרק י 17
פסוק א 17
פסוק ד 17
פסוק ו 17
פסוק ח 17
פסוק ט 17
פסוק י 17
פסוק יא 18
פסוק יב 18
פסוק טו 18
פסוק טז 18
פסוק יז 18

פסוק יח 18
פסוק יט 18
פסוק כ 19
פרק יא 19
פסוק ג 19
פסוק ד 19
פסוק ה 19
פסוק ו 19
פסוק י 19
פרק יב 19
פסוק ג 19
פסוק ד 20
פסוק ה 20
פסוק ו 20
פסוק ז 20
פסוק ח 20
פסוק ט 20
פסוק יא 21
פסוק יב 21

פרק א

פסוק א
קהלת. הוא ענין קבוץ ואסיפה כמו קהלת יעקב (דברים לג ד), והמלך שלמה היה נקרא כן, על שהקהיל הדעות המנגדות לצרף וללבן הצודק מהבלתי צודק:

פסוק ב
הבל. ענינו דבר שאין בו ממש, והוא מושאל מלשון הבל פה המוזכר בדברי רז"ל וכן וילכו אחרי ההבל (ירמיה ב ה):

פסוק ג
יתרון. מלשון מותר וריוח:
תחת השמש. במקום השמש:

פסוק ה
ובא. ענין שקיעה כמו כי בא השמש (בראשית כח י):
שואף. ענין ההבטה והתאוה אל הדבר כמו כעבד ישאף צל (איוב ז ב):

פסוק ו
הרוח. ענינו רצון כמו הנני נותן בו רוח (ישעיה לז ז):

פסוק ח
הדברים. הענינים כמו על דבר הכסף (בראשית מג יח):

פסוק ט
כל חדש. שום חדש וכן לא תעשה כל מלאכה (שמות כ י):

פסוק י
לעולמים. כמו בעולמים והלמ"ד במקום הבי"ת וכן כתוב בוחר אתה לבן ישי (ש"א כ ל) ומשפטו בבן ישי. ומלת עולמים יורה על זמנים רבים. כמו ועבדו לעולם (שמות כא ו):

פסוק יב
הייתי. דבר ההוה נופל בו לשון עבר ולשון עתיד כמו שנאמר והלכו בניו וגו' ככה יעשה איוב (איוב א ה):

פסוק יג
ונתתי. ושמתי בדברי רז"ל נתן בו עיניו (שבת לד.):
ולתור. ענין חפוש ובקור כמו לתור את הארץ (במדבר יד לו):
ענין רע. דבר רע ובדברי רז"ל יש הרבה:

נתן. ענינו עזיבה כמו ולא נתן סיחון (שם כא כג):
לענות. מלשון עינוי ויסורים:

פסוק יד
ורעות. ענין שבירה כמו תרועם בשבט ברזל (תהלים ב ט):
רוח. רצון:

פסוק טו
מעות. ענין קלקול והשחתה כמו ודרך רשעים יעות (שם קמו ט):
להמנות. מלשון מנין ומספר:

פסוק טז
ראה. הוא מושאל על הבנת הדבר וכן ראה דבריך טובים (ש"ב טו ג):

פסוק יז
הוללות. ענין שיעמום וערבוב הדעת כמו ושופטים יהולל (איוב יב וז):
ושכלות. כמו וסכלות בסמ"ך, והוא ענין שטות:
רעיון. ענין שברון כמו שנאמר למעלה ורעות רוח:

פרק ב

פסוק א
לכה. הוא ענין זרוז כמו ועתה לכו ונהרגוהו (בראשית לז כ) ויוסף הלא בא אליהם:
נא. עתה:
אנסכה. מלשון נסיון ובחינה, ורוצה לומר אנסה אותך כמו למה אככה (ש"ב ב כב) ופירושו אכה אותך:

פסוק ב
מהולל. ענין שיעמום:

פסוק ג
תרתי. ענין חיפוש ובקור כמו ולתור בחכמה (לעיל א יג):

פסוק ה
גנות. מקום זרוע ירקות ופרחים:
ופרדסים. מקום נטוע אילנות בעלי פרי:

פסוק ו
ברכות. מקום בנוי באבנים ובסיד ושם מתכנסים המים וכן בתעלת הברכה (מ"ב יח יז):

פסוק ח
וסגולת. כן יקרא דבר נחמד הגנוז באוצר וכן והייתם לי סגולה (שמות יט ה):
עשיתי. תכנתי והכנתי כמו ובן הבקר אשר עשה (בראשית יח ח):
שרים. משוררים זכרים:
ושרות. משוררות נקבות:
שדה. מרכבה מוקפת מחיצה ממעל דומה לתיבה ובדברי רז"ל שידה תיבה ומגדל (שבת קכ.):

פסוק ט
עמדה. נתקיימה וכן לשמור את בריתו לעמדה (יחזקאל יז יד):

פסוק י
אצלתי. ענין הפרשה והבדלה כמו ואצלתי מן הרוח (במדבר יא יז):

פסוק יא
ופניתי. מלשון הפנה וסבוב:
ורעות. ענין שבירה:
רוח. רצון:
יתרון. מותר וריוח:
תחת. במקום:

פסוק יב
והוללות. שיעמום:
וסכלות. שטות:

פסוק יד
שמקרה. מאורע:

פסוק טו
ולמה. על מה, רוצה לומר מה תועלת:

פסוק כא
ובכשרון. ענין יושר:

פסוק כב
הוה. מלשון הויה:
וברעיון. ובשברון:

פסוק כה
יחוש. הוא מלשון חשש הידוע בדברי רז"ל:

פסוק כו
ורעות רוח. שבר רצון:

פרק ג

פסוק א
חפץ. ענינו כמו רצון:

פסוק ב
לטעת. מלשון נטיעה:

פסוק ד
רקוד. ענין דילוג וקפיצה של שמחה:

פסוק ה
כנוס. ענין אסיפה וקבוץ:

לחבוק. הוא סביבת הזרוע בגוף בעבור אהבה:

פסוק ז
לחשות. ענין שתיקה כמו ויחשו גליהם (תהלים קז כט):

פסוק י
נתן. ענין מסירה:

לענות. מלשון עינוי ויסורים:

פסוק יא
מבלי. ענינו כמו מלבד:

פסוק יג
מתת. מלשון מתנה:

פסוק יז
חפץ. רצון:

פסוק יח
על דברת. על ענין כמו על דבר הכסף (בראשית מג יח) ולפי שהוא דבוק אל בני האדם לזה אמר דברת כמו עזי וזמרת יה (שמות טו ב):

לברם. מלשון ברור דבר ובחינה:

פסוק יט
ומותר. מלשון יתרון:
אין. ענינו כמו לא יש:
כי. אם:

פרק ד

פסוק א
ושבתי. מלשון השבה והחזרה:
העשוקים. ענין ערור ותגר כמו והיית אך עשוק וגזול (דברים כ"ח:כ"ט):
מנחם. מלשון תנחומין:

פסוק ב
עדנה. עדיין:

פסוק ג
עדן. עדיין:

פסוק ד
כשרון. ענין יושר:
כי היא. אשר היא:

פסוק ה
חובק. ענין סבוב היד בדבר מה:

פסוק ו
כף. כף היד:
נחת. מלשון מנוחה:
חפנים. כן יקראו כפות הידים הדבקות זה בזה:

פסוק ט
שכר. ענין ריוח:

פסוק י
ואילו האחד. ואוי לו וכן אי לך ארץ (לקמן י טז):

פסוק יב
יתקפו. מלשון תקיף וחוזק ואחיזה בכח רב כמו ולא יוכל לדון עם שהתקיף ממנו (לקמן ו י):

ינתק. ענין העתק וקריעה כמו וינתק את היתרים (שופטים טז ט):

פסוק יג
מסכן. עני ורש כמו וחכמת המסכן בזויה (לקמן ט טז):
להזהר. ענינו כמו זריזות ושמירה מן הנזק:

פסוק יד
הסורים. חסר האל"ף והראוי האסורים:
רש. עני ודל:

פסוק טו
כל החיים. אדם חרוץ וזריז יקרא בפי הבריות אדם חי:
המהלכים. ענין טיול:

פסוק יז
מתת. מלשון נתינה כמו ביום תת ה' (יהושע י יב):

פרק ה

פסוק א
תבהל. מלשון בהלה ומהירות:
על פיך. מלת על באה במקום הבי"ת כמו וסגרו על מסגר (ישעיה כד כב):

פסוק ה
אל תתן. אל תעזוב כמו ולא נתן סיחון (במדבר כא כג):
לחטיא. ענין חסרון כמו ולא יחטיא (שופטים כ טז):
בשרך. כן יקראו הבנים כמו שנאמר והיו לבשר אחד (בראשית ג כד), ורוצה לומר בשר האב והאם נעשה אחד בהבנים:
המלאך. שליח:
וחיבל. ענין השחתה כמו וחובל עול מפני שמן (ישעיה י כז):

פסוק ו
ודברים. ענינים כמו על דבר הכסף (בראשית מג יח):
כי. אלא:

פסוק ז
עושק. גזל:
שומר. ממתין כמו ואביו שמר את הדבר (שם לז יא):

פסוק ט
בהמון. מלשון המיה ורוצה לומר מרבית אנשים שגדלה קול המייתם. וכן על ההמון הזה (דה"ב יד י):

פסוק י
כשרון. מלשון כשר וטוב:

פסוק יד
לא ישא. לא יקח כמו ובתים ונשאו (מיכה ב ב):
בעמלו. הבי"ת הוא במקום מ"ם כמו והנותר בבשר ובלחם (ויקרא ח לב):

פסוק טו
כל עומת. ענינו כמו כנגד, רוצה לומר שוה ודומה וכן לעומת קלעי החצר (שמות לח כא):

פסוק טז
וקצף. הוא הראות הכעס אל החוץ:

פסוק יח
ונכסים. בה כלול זהב וכסף וכלים ומקנה וכו' וכן בנכסים רבים שובו (יהושע כב ח):
והשליטו. ענין ממשלה ויכולת:
ולשאת. ולקחת:
מתת. מלשון נתינה כמו ביום תת ה' (שם י יב):

פסוק יט
מענה. ענין עדות כמו לא תענה (שמות כא יד):

פרק ו

פסוק א
ורבה. גדולה כמו על כל רב ביתו (אסתר א ח):

פסוק ג
ורב. גדול רוצה לומר מכובד:
הנפל. כן יקרא הנולד מת:

פסוק ה
נחת. רוצה לומר נחת רוח:

פסוק ז
תמלא. ענינו כריתה וחתוך כמו התמלא בשכות עורו (איוב מ לא):

פסוק ח
נגד. ענינו השואה ודמיון וכן ואלכה לנגדך (בראשית לג יב):

פסוק י
שהתקיף. ענין חוזק ואלמות כמו אם יתקפו האחד (לעיל ד יב):

פרק ז

פסוק ו
הסירים. ענפי קוצים כמו עד סירים סבוכים (נחום א י):
הסיר. כן יקרא קדרה של נחשת כמו והיה כל סיר (זכריה יד כא), ואמר בלשון הנופל על הלשון:

פסוק ז
העושק. ענין קנתור וערעור כמו את כל העשוקים (לעיל ד א):
יהולל. ענין ערבוב הדעת כמו ושופטים יהולל (איוב יב יז):
לב מתנה. רוצה לומר לב חכמה שהיא מתנה לאדם מאת המקום כמו שנאמר כי ה' יתן חכמה (משלי ב ו):

פסוק ח
רוח. ענינו רוגז כמו הניחו את רוחי (זכריה ו ח):
מגבה רוח. ענין גאוה יתירה:

פסוק ט
אל תבהל. אל תמהר:

פסוק יג
עותו. ענין קלקול:

פסוק יד
על דברת. בעבור כמו על דבר הכסף (בראשית מג יח):

פסוק טז
תשומם. מלשון שממון:

פסוק יז
תרשע. ענין חרדה ובלבול כמו ובכל אשר יפנה ירשיע (ש"א יד):

פסוק יח
תנח. מלשון הנחה ועזיבה:

פסוק כג
נסיתי. מלשון נסיון:

פסוק כה
ולתור. ענין חפוש ובקור:
וחשבון. מלשון מחשבה וכן כי אין מעשה וחשבון (לקמן ט י):
כסל. מלשון כסיל:
והסכלות. שטות:
הוללות. שעמום:

פסוק כו
מצודים. שם כלי מכלי הציידים וכן במצודה רעה (שם ט יב):
וחרמים. רשתות כמו יגורהו בחרמו (חבקוק א טו):
אסורים. קשורים כמו וימסו אסוריו (שופטים טו יד):

פסוק כז
אמרה קהלת. תחסר מלת נפש ולזה אמר בלשון נקבה שעל הנפש ידבר וכאילו אמר נפש קהלת וכן ותכל דוד (ש"א יג לט):
חשבון. מחשבת בינה:

פסוק כח
עוד. ענינו הרבה יותר מן הנהוג והרגיל כמו ויבך על צואריו עוד (בראשית מו כט):

פרק ח

פסוק א
פשר. ענין פתרון ופירוש כמו מפשר חלמיין (דניאל ה יב):
ועוז. חוזק:
ישנא. מלשון השתנות:

פסוק ב
ועל. ואצל כמו והחונים עליו (במדבר ב יב):
דברת. מלשון דבור:

פסוק ג
בדבר רע. בענין רע:

פסוק ה
ומשפט. ענין מנהג כמו ומשפט הכהנים (ש"א ב יג):

פסוק ו
כי. כאשר:
רעת. ענינו מחשבה כמו בנתה לרעי (תהלים קלט ב):
רבה. גדולה:

פסוק ח
ברוח. ברצון:
לכלוא. מלשון בית הכלא ומאסר:
הרוח. ענינו נשמת רוח האדם:
משלחת. ענינו נשק וכלי זיין כמו ויעש שלח לרוב (דהי"ב לב ה):
רשע. ענינו חרדה ובלבול כמו ובכל אשר יפנה ירשיע (ש"א יד מז):

פסוק י
ובכן. ואז כמו ובכן אבוא אל המלך (אסתר ד טז):
וישתכחו. מלשון שכחה:
כן. ענינו אמת וראוי כמו כן בנות צלפחד דוברות (במדבר כז ז):

פסוק יא
פתגם. ענינו כמו דבר וכן ונשמע פתגם המלך (אסתר א כ):

פסוק טו
ילונו. ענין התחברות כמו גם אשור נלוה עמם (תהלים פג ט):

פסוק יז
בשל. ענינו כמו בעבור וכן בשלי הסער הגדול (יונה א יב):

פרק ט

פסוק א
ולבור. ולברר:
ועבדיהם. מעשיהם כמו לכן יכיר מעבדיהם (איוב לד כה):

פסוק ב
כטוב כחוטא. בא בשתי כפי"ן ויורה על דמיון גמור וכן כעמי כעמך (מ"א כב ד):

פסוק ז
לך. הוא ענין זרוז:
כי. אם:

פסוק י
תמצא. תשיג ותוכל:
וחשבון. מחשבת בינה:
בשאול. בקבר:

פסוק יא
כי. אשר:
המרוץ. מלשון ריצה ורדיפה:
ופגע. ענינו מכת מות כמו גש פגע בו (ש"ב א טו):
יקרה. מלשון מקרה:

פסוק יב
שנאחזים. מלשון אחיזה ולכידה:
במצודה. מלשון צייד, והוא כעין רשת שצדין בו:
רעה. רוצה לומר מכאיבה:
בפח. הוא הרשת:
כהם. כמותם:
יוקשים. מלשון מוקש:

פסוק יד
מצודים. כמו מצדות סלעים (ישעיה לג טז):

פסוק טו
מסכן. עני ורש כמו ילד מסכן (לעיל ד יג):

פסוק יז
בנחת. רוצה לומר בשפלות קול:

פסוק יח
מכלי קרב. כלי מלחמה כמו המלמד ידי לקרב (תהלים קמד א):

פרק י

פסוק א

יבאיש. ענין סרחון:

יביע. מלשון נביעה:

רוקח. מעורב בבשמים כמו רוקח מרקחת (שמות ל כה):

יקר. ענין חשיבות כמו אבנים יקרות (מ"א ז ט):

פסוק ד

רוח. ענינו כעס וחימה כמו ינחל רוח (משלי יא כט):

תנח. ענין עזיבה:

מרפא. מלשון רפיון:

יניח. מלשון הנחה:

פסוק ו

הסכל. הכסיל:

במרומים. מלשון מרום וגובה:

רבים. רוצה לומר גדולים:

בשפל. מקום נמוך:

פסוק ח

חופר. כורה:

גומץ. גומא ובור ואין לו חבר ומענינו יובן פתרונו:

ופורץ. ענין הריסה:

גדר. כותל אבנים:

ישכנו. מלשון נשיכה ונכיתה:

פסוק ט

מסיע. מלשון הסעה ועקירה ממקומם כמו ויסיעו אבנים גדולות (מ"א ה יא):

יעצב. מלשון עצבון:

בוקע. ענין חתוך:

יסכן. מלשון סכנה:

פסוק י

קהה. ענינו עכירות וחושך כמו והנה כהה הנגע (ויקרא יג נו), ובאה הקו"ף במקום הכ"ף כי גיכ"ק מתחלף:

קלקל. ענין לטישה וזכוך כמו קלקל בחצים (יחזקאל כא כו) והוא מלשון נחושת קלל (שם א):
וחילים. אנשי חיל יוצאי מלחמה:
ויתרון. מלשון יתר ומרובה:
הכשיר. ענין ישר וטוב:

פסוק יא
ישוך. מלשון נשיכה:
לחש. הם דברים ידועים ידבר על הנחש שלא ישך ועל שהדרך לאומרו בשפלות קול לכן יקרא לחש:
לבעל הלשון. זה המלשין ומדבר לשון הרע:

פסוק יב
תבלענו. ענין השחתה כמו בלע ה' (איכה ב ב):

פסוק טו
תיגענו. מלשון יגיעה:

פסוק טז
אי לך. אוי לך וכן ואי לו האחד שיפול (לעיל ד י):
נער. רוצה לומר עושה מעשה נערות:

פסוק יז
אשריך. ענין שבח והלול כמו כי אשרוני בנות (בראשית ל יג):
בן חורים. כן יקראו הגדולים אנשי השם כמו ולחורים ולסגנים (נחמיה ב טז):
בשתי. מלשון שתיה:

פסוק יח
בעצלתים. מלשון עצלות ורוצה לומר ידים עצלתים, ולזה אמר בלשון רבים:
ימך. ענין עניות ודלות כמו כי ימוך אחיך (ויקרא כה כה):
המקרה. התקרה המסכך על הבית:
ידלוף. ענין הזלה וטפטוף כמו דלף טורד (משלי כז טו):

פסוק יט
לשחוק. ענין שמחה וחדוה:
לחם. סעודה גדולה קרוי בשם לחם וכן עבד לחם רב (דניאל ה א):

חיים. רוצה לומר בריאים כמו עד חיותם (יהושע ה) שרוצה לומר עד שנתרפאו ונעשו בריאים:
יענה. מלשון עניה והשבת שאלה, ואמר בלשון שאלה ומליצה ודוגמתו אענה את השמים וגו' (הושע ב כג):

פסוק כ
במדעך. בדעתך ובמחשבתך:
תקלל. מלשון קלות ובזיון:

פרק יא

פסוק ג
העבים. עננים:
יריקו. ענין הזלה ושפיכה כמו שמן תורק שמך (שה"ש א ג):
יהוא. כמו יהיה או היו"ד מורה על העתיד וכאלו אמר יהיה הוא:

פסוק ד
שומר. ממתין כמו ואביו שמר את הדבר (בראשית לז יא):

פסוק ה
אינך. אין אתה:
כעצמים. ענין סגירה וסתימה כמו ועוצם עיניו (ישעיה לג טו):

פסוק ו
יכשר. מלשון כשר וטוב:

פסוק י
והשחרות. כן יקראו ימי הנעורים שהם תחלת ימי האדם כמו השחר שהוא תחלת היום:

פרק יב

פסוק ג
שיזעו. ענין רעד ורתת כמו והיה רק זועה (ישעיה כח יט):
והתעותו. מלשון עוות ועקום כמו ודרך רשעים יעות (תהלים קמו ט):
החיל. ענין כח:
הטוחנות. מלשון טחינה:
הרואות. מלשון ראיה:

בארובות. מלשון ארובה וחלון כמו וכעשן מארובה (הושע יג ג):

פסוק ד

דלתים. על השפתים יאמר וכן נאמר דלתי פניו מי פתח (איוב מא ו):
וישחו. ענין השפלה ונמיכה כמו ושח גבהות האדם (ישעיה ב יז):

פסוק ה

וחתחתים. מלשון חתת ופחד, ונכפלו הפ״א והע״ין הפעל ויורה על פחד הרבה כמו אדמדם שיורה על אדמימות רב:
וינאץ. ענין בזיון ומיאוס כמו וינאץ בזעם אפו (איכה ב ו) ועם כי לא נקראה האל״ף הואיל והיא כתובה:
השקד. ענין השתדלות והתמדה כמו שיקדו ושמרו (עזרא ח כט):
ויסתבבו. מלשון סבל ומשא כבד:
החגב. מין ארבה כמו שנאמר ואת החגב למינהו (ויקרא יא כב):
ותפר. מלשון הפרה ובטול:
האביונה. האל״ף נוספת כמו והאזניחו נהרות (ישעיה יט ו) והוא מלת בינה והוא כנוי לרוח בעלת הבינה, או הוא ענין תאוה. כמו לא אבה יבמי (דברים כה ז):

פסוק ו

ירתק. ענינו כמו שלשלת כמו ורתוקות כסף צורף (ישעיה מ יט):
ותרוץ. מלשון רציצה ושבירה כמו וירעצו וירצוצו (שופטים י ח):
גולת. מעין כמו גולות מים (שם א טו):
כד. שם כלי כמו וכדה על שכמה (בראשית כד מה):
המבוע. מעין הנובע:
ונרוץ. מלשון ריצה ורדיפה:
הגלגל. גלגולת הראש:

פסוק ז

על הארץ. אל הארץ:

פסוק ח

הקהלת. ענין אסיפה וקבוץ כמו קהלת יעקב (דברים לג ד):

פסוק ט

ואזן. מלשון האזנה ושמיעה כמו האזינו השמים (שם לב א) והוא מלשון אוזן:
תיקן. עשה וחבר:

פסוק יא

כדרבנות. הוא כעין מחט תחוב בראש מלמד הבקר לכוון אותם לחרישה כמו להצב הדרבן (ש"א יג כא):

וכמשמרות. וכמו וכמסמרות בסמ"ך והוא מלשו מסמר ויתד:

נטועים. מלשון נטיעה:

אספות. מלשון אסיפה וקבוץ:

פסוק יב

ולהג. אין לו דומה, ולפי ענינו פתרונו ענין התעסקות הלמוד וכן תרגומו ולמעסק בפתגמי אורייתא. ובפייט של ראש השנה בלהג מלהגים ובלשון ישמעאל הוא. כמו קריאה:

בשר. כן יקרא האדם וכמו שנאמר יבוא כל בשר להשתחות לפני אמר ה' (ישעיה סו כג):